

הבנה, הבעה וידע לשון לבתי ספר ערביים

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית
חלק מן הרמה הרגילה

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון	—	הבנת הנקרא	—	50	נקודות
פרק שני	—	הבעה בכתב	—	25	נקודות
	—	סיכום	—	10	נקודות
	—	חיבור	—	15	נקודות
פרק שלישי	—	ידע לשון	—	25	נקודות
	—	סה"כ	—	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות:

- (1) יש לענות על כל השאלות במחברת הבחינה.
- (2) אל תעתיק את השאלה; רשום את מספרה בלבד.
- (3) בשאלה 9 הקפד לרשום את מספר הנושא שאתה כותב עליו.
התרכז בנושא, הימנע מהקדמות ארוכות, מסטיות מהנושא ומחזרות על הרעיונות.
- (4) שים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

פרק ראשון – הבנת הנקרא (50 נקודות)

לפניך שני קטעים: קטע א וקטע ב. קרא את הקטעים, וענה במחברתך על שאלות 1-7.

מזון אורגני: בעד ונגד

קטע א

- בשנים האחרונות מתמלאים המדפים בחנויות המזון בכמות הולכת וגדלה של מוצרים אורגניים – פרות וירקות, מוצרי חלב, ביצים ובשר – וצריכתם אף היא הולכת וגדלה. השיווק של המוצרים האלה החל בארצות הברית לפני יותר מחמישים שנה בעקבות תנועות מחאה שהתנגדו לשימוש בחומרי הדברה ודישון (إياداة وتسميد) כימיים בגידולים חקלאיים. מהו מזון אורגני? על פי ההגדרה המקובלת, מזון אורגני הוא מזון שמקורו בצומח ובחי שגידולם טבעי ככל האפשר, בלי שימוש בכימיקלים, כמו תרופות וחומרי הדברה. המים המשמשים להשקייה של הגידולים החקלאיים ומי השתייה של בעלי החיים הם מי תהום נקיים. בתהליך העיבוד של המזון האורגני לא נעשה שימוש בחומרים משמרים או בצבעי מאכל. על תהליכי הגידול והעיבוד מפקחת חברה המאשרת שמוצר המזון הוא אורגני, ומסמנת אותו בחותמת – תו תקן. 5
- מדענים מנסים כבר זמן רב לבדוק אם מזון אורגני בריא יותר ממזון שאינו אורגני. התשובה על כך שנויה במחלוקת הן בקרב הציבור הרחב הן בקרב אנשי המדע. עד היום לא נערך מחקר מדעי מקיף העונה על השאלה, מכיוון שמחקר כזה הוא מורכב, ממושך וקשה לביצוע. אנשי המדע צריכים לעקוב שנים רבות אחר השפעתו של המזון האורגני על בריאות האדם, ולהשוות את השפעתו להשפעה של מזון שאינו אורגני. אם כן, הוויכוח הציבורי בעניין זה אינו מתבסס על תוצאות של מחקר מדעי. הוא נובע מגישות שונות לתזונה וממגוון שיקולים – בריאותיים, סביבתיים, חברתיים וכלכליים. המתנגדים למזון אורגני טוענים כי אינו בריא ואף עלול להזיק: אדם שניזון מגידולי ירקות שלא הודברו או מעופות שלא חוסנו עלול לסבול מזיהומים. לדברי המתנגדים, בשל עלות הייצור הגבוהה של מוצרים אלה מחיריהם בשוק עולים, ומגוון המוצרים האורגניים מצטמצם. מלבד זאת המתנגדים סבורים כי צריכת מזון אורגני היא אופנה חולפת. מנגד, מומחית בתחום המזון האורגני טוענת כי ירקות אורגניים הגדלים בתנאי בקרה ופיקוח, על פי תקן קבוע וברור, בטוחים מבחינה בריאותית, ואינם גורמים למחלות זיהומיות אצל הצרכנים. כמו כן, לדבריה, ככל שיגדל מספר הצרכנים של מזון אורגני, כך יהיו בחנויות מוצרים רבים יותר מסוג זה, ומחיריהם ירדו. 15 20 25

(שים לב: המשך הקטע בעמוד הבא.)

התומכים בצריכה של מזון אורגני דוחים את טענת מתנגדיהם שצריכת מזון אורגני היא אופנה חולפת בלבד. הם טוענים שצריכת מזון אורגני היא חלק מתפיסת עולם כוללת הדוגלת באורח חיים בריא יותר מאורח החיים הנהוג היום. תפיסת העולם האורגנית שואפת לאיזון עם הטבע ולהתחשבות בסביבה. כמו כן, מטרתה לשמור על הקרקע ולמנוע זיהום של הסביבה. 30

(מעובד על פי ד' אבן, "מזון אורגני – האם הוא באמת בריא כל כך?", ynet, ועל פי ד' גולדמן, "אוכל אורגני – בריאות או מיתוס?", ynet, אוחר בתאריך 2/1/2011)

השאלות

ענה במחברתך על כל השאלות 1-5, על פי הקטע (מספר הנקודות לכל סעיף רשום בסופו).
שים לב: העתקה מן הקטע של משפטים מיותרים תגרום להפחתת נקודות.

1. **א.** בקטע מוזכרים כמה תנאים שעל פיהם קובעים אם מזון הוא מזון אורגני. ציין שלושה תנאים כאלה. (3 נקודות)
 - ב. על פי הקטע, מהו תו תקן? (3 נקודות)
 - ג. על פי הקטע, מהי החשיבות של תו התקן לצרכני המזון האורגני? (3 נקודות)
 2. **א.** הבא מן הקטע שתי טענות של המתנגדים למזון האורגני. (4 נקודות)
 - ב. מהי התגובה של התומכים במזון האורגני על כל אחת מן הטענות שצינת בסעיף א? (4 נקודות)
 3. מהי תפיסת עולם אורגנית, לפי הקטע?
העתק את התשובה הנכונה ביותר. (4 נקודות)
- תפיסת עולם המתמקדת במזון אורגני בלבד.
- תפיסת עולם המתמקדת במזון, בסביבה ובאיזון עם הטבע.
- תפיסת עולם שמטרתה למנוע מחלות זיהומיות אצל צרכני מזון.
- תפיסת עולם המבוססת על אמת מדעית.

4 - הבנה, הבעה וידע לשון לבתי ספר ערביים, חורף תשע"ו*, מס' 014381

4. מבחינה לוגית מבנה הקטע הוא של מאמר טיעון. לפיכך טבלה. העתק את הטבלה למחברת הבחינה, והשלם בה את התפקיד הלוגי של הפסקות בקטע, על פי רכיבי המבנה הנתונים מתחת לטבלה. (8 נקודות)

רכיבי המבנה	הפסקות
	פסקה 1 (שורות 1-4)
	פסקות 2-4 (שורות 5-17)
	פסקה 5 (שורות 18-21)
	פסקות 6-7 (שורות 22-30)

רכיבי המבנה:

הצגת הנושא, טענות התומכים, הרקע לנושא, טענות המתנגדים

5. א. המילה **מחלוקת** נזכרת בקטע. (שורה 12)
העתק מן הקטע מילה שהמשמעות שלה דומה למשמעות המילה "מחלוקת". (3 נקודות)
- ב. "בשל **עלות הייצור** הגבוהה של מוצרים אלה מחיריהם בשוק עולים, ומגוון המוצרים האורגניים מצטמצם". (שורות 19-21)
מהו הפירוש של צירוף המילים "עלות הייצור" במשפט זה?
העתק את התשובה ה**נכונה**. (3 נקודות)
- ההוצאות הקשורות בשלבי הכנת המוצר — המחיר שהצרכן משלם בעבור מוצר
— תהליכי ייצור של מוצרים אורגניים בלבד — הוצאות של צרכנים בקניית מוצרים
- ג. "אדם שניזון מגידולי ירקות שלא הודברו [...] עלול לסבול מזיהומים". (שורות 18-19)
מה פירוש המילה "ניזון" במשפט זה? (3 נקודות)

/המשך בעמוד 5/

לפניך קטע ב. קרא אותו, וענה במחברתך על שאלות 6-7.

קטע ב

בנייה ירוקה היא בנייה אקולוגית של בתים ומבנים, והיא נועדה בעיקר ליצור סביבת מגורים בריאה ונוחה לבני האדם ובד בבד למנוע ככל האפשר פגיעה במשאבי הטבע. הבנייה הירוקה נובעת מתפיסת עולם אורגנית השואפת לאיזון בין מגורי האדם ובין הטבע. המאפיינים של הבנייה הירוקה באים לידי ביטוי בשלושה תחומים:

- (1) שימוש בחומרים טבעיים, כגון קש, עץ ואבן ובחומרים ממוחזרים, כגון פלסטיק וזכוכית, שמאפשרים חיסכון מרבי באנרגיה.
- (2) שימוש במקורות אנרגיה נקיים, כגון רוח ושמשי, ולא במקורות אנרגיה המזהמים את הסביבה, כגון נפט וגז.
- (3) ניצול זהיר של מקורות מים באמצעות התקנה של אביזרים המיועדים לחיסכון במים.

בישראל, כמו בעולם המפותח, יש תקן ישראלי לבנייה ירוקה. התקן מגדיר בנייה ירוקה וכללים מעשיים לבנייה עצמה בתחומים כגון מים, אוויר, אנרגיה ופסולת. עד דצמבר 2014 נבנו 182 מבנים בישראל על פי התקן הזה. רוב המבנים נועדו למגורים, ומיעוטם מבני ציבור. דוגמאות למבנים כאלה הן המבנה של בית משפט השלום באשקלון ומרכז הספורט בהרצלייה.

(מעובד על פי ויקיפדיה, "בנייה ירוקה וחשיבותה", וכן על פי "מבנים ירוקים בישראל", מכון התקנים הישראלי, המשרד להגנת הסביבה, אוחזרו ב-6/12/2014)

6. בחר באחד המאפיינים של הבנייה הירוקה, והסבר כיצד המאפיין שבחרת משרת את הבנייה הירוקה. (3 נקודות)

שים לב: ענה במחברתך על שאלה 7 על פי שני הקטעים א ו-ב.

7. גם מזון אורגני וגם בנייה ירוקה מבוססים על תפיסת עולם אורגנית. לפניך טבלה המציגה את ההבדלים בין מזון אורגני (קטע א) ובין בנייה ירוקה (קטע ב), על פי תבחינים (קריטריונים) משני הקטעים.
העתק למחברתך את האותיות א-ח, וכתוב ליד כל אות את המידע הנדרש. (9 נקודות)

תבחינים	מזון אורגני	בנייה ירוקה
הגדרה	א.	ב.
תפיסת עולם	ג.	ד.
מאפיינים	ה. (1)	ו.
	ה. (2)	
פיקוח	ז.	ח.

פרק שני – הבעה בכתב (25 נקודות)

ענה במתברתך על שתי השאלות 8-9.

8. סיכום (10 נקודות)

כתוב סיכום בורר (4-7 שורות) של קטע א שבפרק הראשון.

בסיכומך כתוב על העניינים האלה:

- ההגדרה של מזון אורגני
- ההגדרה של תו תקן
- המחלוקת בעניין המזון האורגני
- טענה אחת של כל צד במחלוקת בעניין המזון האורגני

9. חיבור (15 נקודות)

לפניך שני נושאים לחיבור. בחר באחד מהם: נושא א או נושא ב, וכתוב חיבור בהיקף של 15-20 שורות על הנושא שבחרת.

א. בישראל אפשר לקבל רישיון נהיגה בגיל 16 ותשעה חודשים. יש הטוענים כי גיל זה צעיר מדי, וכי בני נוער בגיל זה אינם בוגרים ואחראים מספיק כדי לנהוג בזהירות ועל פי הכללים. לעומת זאת יש הטוענים שהגיל דווקא מתאים לקבלת רישיון נהיגה.

כתוב חיבור. בחיבורך הבע את דעתך על השאלה: האם גיל 16 ותשעה חודשים הוא גיל מתאים לקבלת רישיון נהיגה? נמק את דעתך, והבא דוגמאות לדבריך.

ב. יש שתי שפות המכונות "ערבית": ערבית מדוברת – שפת התרבות, המוזיקה והדיבור; שפה חיה, פעילה, דינמית ומתחדשת. ולעומתה ערבית ספרותית – שפה רשמית שנעשה בה שימוש בשלטי רחוב ובספרים. זו שפה כתובה, והיא כמעט אינה משתנה.

כתוב חיבור. בחיבורך הסבר את הקשיים שהשימוש בשתי השפות זו בצד זו גורם לדוברי הערבית. הדגם את דבריך.

פרק שלישי – ידע לשון (25 נקודות)

חלק א – הפועל (10 נקודות)

ענה במחברתך על שאלה 10.

10. לפניך חמישה משפטים א-ה, ובכל אחד מהם פועל מודגש. לכל אחד מן הפעלים המודגשים מכוונים שלושה סעיפים. העתק את מספרי הסעיפים (1)-(15), וליד כל סעיף כתוב את הנדרש. (לשורש – חצי נקודה; לבניין – חצי נקודה; לפועל בבניין אחר – נקודה אחת; סה"כ לכל אחד מהמשפטים א-ה – 2 נקודות).

כתוב בכתוב מלא פעלים בבניינים פִּעַל, פְּעַל, הַפְעֵל כך: פיעל, פועל, הופעל; וכן פעלים בבניין נפעל בעתיד, בציווי ובצורת שם הפועל, לדוגמה: תיכנס, היכנס, להיכנס.

א. בשנים האחרונות הצריכה של מזון אורגני בישראל הולכת ו**גְדָלָה**.

(1) ה**שורש** של הפועל **גְדָלָה** הוא ____.

(2) ה**בניין** של הפועל **גְדָלָה** הוא ____.

(3) השלם פועל אחר מאותו שורש בבניין **פיעל**, על פי המשפט שלפניך.

יצרני המזון האורגני _____ בעלי **חיים**, **ירקות ופרות** בתהליך **טבעי**.

ב. בניית בתים בשיטת הבנייה הירוקה **מונעת** פגיעה במשאבי הטבע.

(4) ה**שורש** של הפועל **מונעת** הוא ____.

(5) ה**בניין** של הפועל **מונעת** הוא ____.

(6) השלם פועל אחר מאותו שורש בבניין **נפעל**, על פי המשפט שלפניך.

כדי _____ **מפגיעה במשאבי הטבע כדאי לבנות בשיטת הבנייה הירוקה**.

ג. הורים רבים **חִתְמוּ** על עצומה הקוראת לגוון את התפריט היומי בגני הילדים.

(7) ה**שורש** של הפועל **חִתְמוּ** הוא ____.

(8) ה**בניין** של הפועל **חִתְמוּ** הוא ____.

(9) השלם פועל אחר מאותו שורש בבניין **הופעל**, על פי המשפט שלפניך.

תוויות המוצרים _____ **בחותמת של תו תקן המאשרת שהמוצר הוא אורגני**.

ד. את המוצרים האורגניים החלו לְשׁוֹק בארצות־הברית.

(10) הַשׁוֹרֵשׁ של הפועל לְשׁוֹק הוא ____.

(11) הַבְּנִיין של הפועל לְשׁוֹק הוא ____.

(12) השלם פועל אחר מאותו שורש בבניין פּוֹעֵל, על פי המשפט שלפניך.

המוצרים האורגניים _____ בארצות־הברית כבר לפני חמישים שנה.

ה. אנרגיה שמקורה בגז או בנפט מְזַהֶמֶת את הסביבה.

(13) הַשׁוֹרֵשׁ של הפועל מְזַהֶמֶת הוא ____.

(14) הַבְּנִיין של הפועל מְזַהֶמֶת הוא ____.

(15) השלם פועל אחר מאותו שורש בבניין הַתְּפַעֵל, על פי המשפט שלפניך.

אם לא נשמור על מקורות המים, הם עלולים ____ .

חלק ב – שם העצם (5 נקודות)

ענה במחברתך על שלוש השאלות 11-13 (מספר הנקודות לכל שאלה רשום בסופה).

11. לפניך קטע, ובו שש מיילים מודגשות. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריך.

עד היום לא נערך מְחַקֵּר מְדַעִי מקיף המוכיח שה טֶכְנֹלוֹגְיָה של ייצור מזון אורגני יכולה להבטיח לבני האדם חיים בריאים יותר. לכן יש וְכֹחַ בקרב הציבור אם צְרִיכָה של מזון אורגני חיונית לאדם. ויכוח זה נובע מגישות שונות לתזונה ומשיקולים כגון בְּרִיאֻת, סביבה ועוד.

העתק את הטבלה שלפניך למחברת הבחינה, ומיין בה את שש המילים המודגשות בקטע, לפי דרך התצורה שלהן. (לכל מילה – חצי נקודה; סה"כ – 3 נקודות)

<u>שורש ומשקל</u>	<u>בסיס וצורן סופי</u>	<u>שאילה מלעז</u>

12. לפניך ארבעה צירופים, ובהם מילים מודגשות.

תְּשֻׁדִירִי שירות **מִשְׁדָּר** משוכלל **שְׁדָרְן** רדיו **שְׁדוּרִים** ישירים
מהו השורש המשותף של המילים המודגשות? (נקודה אחת)

13. כתוב את צירוף הסמיכות שלפניך בצורת היחיד. (נקודה אחת)

מבני מגורים

חלק ג — שם המספר (4 נקודות)

ענה במחברתך על שאלה 14. (4 נקודות)

14. א. לפניך קטע ובו שני מספרים מודגשים.
העתק למחברת הבחינה את המספרים המודגשים. (2 נקודות)

עד דצמבר 2014
נבנו בישראל 182 מבנים בשיטת הבנייה
הירוקה. כל המבנים נבנו על פי התקן הישראלי.

ב. לפניך שני משפטים. העתק למחברת הבחינה את הצורה הנכונה של שם המספר מכל אחד מן המשפטים. (2 נקודות)

(1) מחקרים מלמדים שכבר לפני **שְׁמוֹנָה אֶלֶף** / **שְׁמוֹנֵת אֶלְפִים** שנה שתי האדם חלב פרה.

(2) שיטת הבנייה הירוקה חוסכת **שְׁבַעִים וְחָמֵשׁ** / **שְׁבַעִים וְחַמְשָׁה** אחוזים ממני השתייה.

חלק ד — תורת ההגה (6 נקודות)

ענה במחברתך על שאלה 15. (6 נקודות)

15. לפניך קטע, ובו מילים מודגשות. קרא את הקטע, וענה על הסעיפים א-ג שאחריו.

מהו מזון אורגני? על פי ההגדרה המקבלת, מזונות אורגניים — מקורם בתהליך טבעי שבו החקלאי המייצר מזון אורגני אינו משתמש בחומרי הדברה או בכימיקלים אחרים בתהליך עבוד המזון, ואינו מוסיף למזון חומרים משמרים או צבעי מאכל.

א. לפניך ארבע מילים מן הקטע. בכל מילה יש שווא.

הגדרה טבעי מייצר חקלאי

(1) העתק את המילה שהשווא בה יוצא דופן מבחינת הסוג שלו. (נקודה אחת)

(2) מהו סוג השווא בשלוש המילים האחרות? (נקודה אחת)

ב. העתק מן הקטע מילה מודגשת שחל בה שיכול אותיות. (נקודה אחת)

ג. (1) העתק מן הקטע מילה מודגשת שיש בה תופעת לשון הקשורה לאותיות גרוניות. (נקודה אחת)

(2) ציין מהי התופעה. (2 נקודות)

בהצלחה!